

Tema 6. Participare efectiv? a copiilor în timpul procesului.

Autor : Mihaela Leti?ia Morar - Ultima actualizare : 26.11.2022

Judecarea cauzelor cu minori se desf??oar? cu citarea obligatorie minorului, deoarece judecarea cauzelor referitoare la o infrac?iune s?vîr?it? de minor se face în prezen?a acestuia, cu excep?ia cazurilor cînd el s-a sustras de la judecat?.^[i] Art 505¹ instituie obligativitatea inform?rii suspectului sau inculpatului minor în ceea ce prive?te procesul penal. Astfel, modificarea Codului de procedur? penal? prin introducerea obligativit??ii acestei inform?ri este de natur? a asigura caracterul efectiv al drepturilor protejate în ceea ce îl prive?te pe minor.

Se prevede a?adar dreptul de a fi prezent la judecat?, furnizarea de informa?ii cu privire la principalele etape ale procesului penal, precum ?i la m?surile preventive ce li se pot aplica, precum ?i dreptul ca m?sura preventiv? privativ? de libertate s? fie aplicat? cu caracter excep?ional, potrivit art. 243, perioada pentru care poate fi dispus? ?i durata maxim? a m?surii preventive privative de libertate, condi?iile pentru prelungirea ?i men?inerea acesteia, precum ?i dreptul la verificarea periodic? a m?surii, în condi?iile legii, dreptul la exercitarea c?ilor de atac, în condi?iile legii

Meniu

- 6.1 Dreptul de a se prezenta în persoan? la proces
- 6.2. Dreptul la intimitate
- 6.3 Dreptul de a fi înso?it de un p?rinte/reprezentant legal

„Dreptul la un proces echitabil constituie pilonul central al unei societ??i democratice. Copiii suspecta?i sau acuza?i de comiterea unei infrac?iuni au dreptul la un proces echitabil ?i beneficiaz? de acelea?i garan?ii ca orice alt? persoan? aflat? în conflict cu legea. Garan?iile unui proces echitabil se aplic? de la prima interpelare la care este supus copilul ?i sunt men?inute pe tot parcursul procesului”.^[i]

Astfel, participarea efectiv? a minorului a minorului în timpul procesului constituie o astfel de garan?ie procesual?.

6.1 Dreptul de a se prezenta în persoan? la proces

Judecarea cauzelor cu minori se desf??oar? cu citarea obligatorie minorului, deoarece judecarea cauzelor referitoare la o infrac?iune s?vîr?it? de minor se face în prezen?a acestuia, cu excep?ia cazurilor cînd el s-a sustras de la judecat?.^[ii]

Art 505¹ instituie obligativitatea inform?rii suspectului sau inculpatului minor în ceea ce prive?te procesul penal. Astfel, modificarea Codului de procedur? penal? prin introducerea obligativit??ii acestei inform?ri este de natur? a asigura caracterul efectiv al drepturilor protejate în ceea ce îl prive?te pe minor.

Se prevede aadar dreptul de a fi prezent la judecată^[iii], furnizarea de informații cu privire la principalele etape ale procesului penal^[iv], precum și la măsurile preventive ce li se pot aplica, precum și dreptul ca măsura preventivă privativă de libertate să fie aplicată cu caracter excepțional, potrivit art. 243, perioada pentru care poate fi dispusă și durata maximă a măsurii preventive privative de libertate, condițiile pentru prelungirea și menținerea acesteia, precum și dreptul la verificarea periodică a măsurii, în condițiile legii^[v], dreptul la exercitarea căilor de atac, în condițiile legii.^[vi]

Prevederea cuprinsă în alin 2 a art. 505 ind 1 Cod procedură civilă constituie un plus de garanție în ceea ce privește participarea efectivă la judecată, eliminând astfel o procedură strict formală: toate comunicările către suspectul sau inculpatul minor se fac într-un limbaj simplu și accesibil, adaptat vârstei acestuia.

Aceasta înseamnă astfel adaptarea instanțelor la gradul de înțelegere al minorului. În limitele posibilității solemnității judecată, este necesar ca judecătorul să încerce să obțină mult mai facil mijloacele de probă, astfel încât să dea dovadă de o bună înțelegere a aspectelor care țin de viața minorului.

Instanțele trebuie să țină cont de atitudinea procesuală pe care o manifestă inculpatul minor pe parcursul procesului, cooperarea cu organul judiciar în soluționarea cauzei în mod just și într-un termen rezonabil, toate acestea constituind elemente de natură a crea prezumția că inculpatul a înțeles pericolul și consecințele faptelor sale.^[vii] Tocmai de aceea legiuitorul a instituit prin art. 509. alin 5 Cod procedură penală necesitatea ca minorul să fie obligat doar o singură dată, reascultarea fiind dispusă doar în cazuri temeinic justificate.

În acest context, este importantă cu prevederile din cadrul Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, prin care se stipulează că în cazul tribunalelor și curților de apel funcționează instanțe specializate pentru cauzele cu minori și familiei. De asemenea, în cadrul judecătoriilor se vor organiza secții sau complete specializate în cadrul judecății acestor cauze. Completele și secțiile specializate pentru minori și familie, precum și tribunalele specializate pentru minori și familie judecă atât infracțiunile săvârșite de minori, cât și infracțiunile săvârșite asupra minorilor. Când în aceeași cauză sunt mai mulți inculpați, unii minori și alții majori, și nu este posibilă disjungerea, competența aparține tribunalului specializat pentru minori și familie.^[viii]

Sancțiunea aplicabilă nerespectării participării efective a minorului este nulitatea relativă a actului procedural întocmit cu încălcarea unor astfel de prevederi imperative, întrucât, văzând textul articolului 282 Cod de procedură penală „încălcarea oricărui dispoziții legale în afara celor prevăzute în art. 281 determină nulitatea actului atunci când prin nerespectarea cerinței legale s-a adus o vătămare a drepturilor părților ori ale subiecților procesuali principali care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea actului.”

6.2. Dreptul la intimitate

Art 505 ind 1 Cod procedură penală lit c instituie obligativitatea informării minorului **cu privire la** dreptul la protecția vieții private, în condițiile legii.

Caracterul definitiv al cauzelor cu inculpați minori îl constituie nepublicitatea judecată, fiind o derogare de la regula generală prevăzută în art. 352 Cod de procedură penală, care prevede că judecată este una publică, cu excepția situațiilor prevăzute de lege.

Participarea publicului larg conduce la consecințe negative în desfășurarea procedurii.

Astfel, în contextul protejării dreptului la intimitate, coroborat cu principiul aflării adevărului în cauză, s-a dispus prin art 509 alin 3 : „când inculpatul este minor cu vârstă mai mică de 16 ani, instanța, dacă apreciază că administrarea anumitor probe poate avea o influență negativă asupra sa, poate dispune îndepărtarea lui din sălă de judecată.” Aceasta întrucât: „reglementarea este necesară având în vedere că inculpatul minor ar putea să fie intimidat de prezența participanților la judecată sau, dimpotrivă, ar putea adopta un comportament sfidător, expunându-se în mod inutil prin declarații care nu îi servesc interesului procesual. Așadar, prin influența negativă pe care administrarea probatoriului ar putea să o aibă asupra minorului se înțelege, de fapt, posibilitatea ca acesta să adopte o conduită procesuală denaturată.”[\[ix\]](#)

Din sala de judecată, în temeiul aceluiași text normative se pot îndepărta și părinții și tutorele, curatorul sau persoana în îngrijirea căreia se află minorul. Rațiunea este aceea de a asigura un ambient care să-l facă pe minor să simtă cât mai puțin stresul procesual, un impact cât mai scăzut asupra psihicului minorului.

În cazul în care infractorul minor este judecat în sălă publică, încercându-se prevederile art. 509 alin. (2) C. pr. pen., sancțiunea este nulitate relativă, ce operează numai atunci când s-a adus o vătămare ce nu poate fi înlăturată decât prin anularea actului și nulitatea a fost invocată de parte până la un anumit moment procesual.[\[x\]](#)

6.3. Dreptul de a fi însoțit de un părinte/reprezentant legal

Art. 505 reglementează situația persoanelor minore chemate la organul de urmărire penală. Alin (1) al acestui text normativ statuează: *Când suspectul ori inculpatul este un minor care nu a împlinit 16 ani, la orice ascultare sau confruntare a minorului, organul de urmărire penală citează părinții acestuia ori, după caz, pe tutore, curator sau persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află temporar minorul, precum și direcția generală de asistență socială și protecție a copilului din localitatea unde se desfășoară audierea.*

Însă, în ceea ce privește o atare situație juridică, Curtea Constituțională a României ca constatat existența unei discriminări a suspectilor/inculpaților minori care au împlinit vârsta de 16 ani față de suspectii/inculpații minori care nu au împlinit încă această vârstă. Având în vedere natura măsurii procesuale în discuție, Curtea a reținut, prin Decizia nr 102/2018, faptul că trebuie să primeze calitatea de minor a persoanei, criteriul de vârstă fiind unul secundar, care nu poate prevala în raport cu obligația de ocrotire și protecție pe care statul este dator să o asigure minorilor în temeiul art. 49 din [Constituție](#). Prin urmare, legiuitorul trebuie să acorde minorilor, indiferent de vârsta pe care aceștia o au în cursul minorității, aceleași garanții procesuale în privința ascultării și/sau confruntării realizate de organele de urmărire penală. De aceea, Curtea a reținut că dispozițiile legale criticate discriminează minorul cu vârsta de peste 16 ani, acesta fiind exclus de la dreptul de a fi asistat, la orice ascultare sau confruntare, de persoanele prevăzute la art. 505 alin. (1) din Codul de procedură penală.

Astfel, prin Decizia antemenționată, nr 102/2018 s-a constatat neconstituțională sintagma ”care nu a împlinit 16 ani”, din cuprinsul art. 505 alin. (1) din Codul de procedură penală, neconstituționalitatea discriminării astfel constatate are drept rezultat accesul minorilor la măsura de ocrotire și protecție prevăzută de art. 505 alin. (1) din Codul de procedură penală, indiferent de vârstă.

Un aspect diferit față de reglementarea anterioară o constituie modificarea privind necesitatea citării *Direcției generale de asistență socială și protecție a copilului din localitatea unde se desfășoară audierea*, fiind astfel substituit serviciul de probatiune, „având în vedere agenda încărcată a serviciilor de probatiune, instituție investită în principal cu activitatea de evaluare a

minorilor aflați în executarea unei măsuri educative, respectiv cu sprijinirea instanței de judecată în procesul de individualizare a măsurilor educative aplicabile minorilor. De asemenea, la orice ascultare sau audiere a minorului sub 16 ani, citarea acestor persoane este obligatorie, element procedural diferit față de dispozițiile Codului de procedură penală anterior, prin care citarea persoanelor menționate în lege era lăsată la aprecierea organului de urmărire penală”^[xi]

Este astfel certă evoluția legislativă în sprijinul respectării garanțiilor procedurale ale minorului prin modificările aduse prin art 505 Cod procedură penală. În etapa procesuală a actelor premergătoare, conform codului anterior, chemarea și participarea părinților ori altor reprezentanți legali ai minorului, atunci când este cazul, ori chiar a unui avocat nu era obligatorie, deși în interesul superior al copilului ar fi fost ca familia acestuia să fie implicată în toate deciziile, acțiunile și măsurile privitoare la el.

Art. 505 ind 1 instituie, la rândul său, obligativitatea informării minorului cu privire la:

b) dreptul ca părinții sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar să primească aceleași informații comunicate minorului;

d) dreptul de a fi însoțit de părinți sau, după caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul sau de un alt adult care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar, în timpul diferitelor etape ale procedurii conform prezentei legi;

Pentru etapa procesuală a judecății, devin incidente prevederile art 508 Cod procedură penală care reglementează sfera persoanelor chemate la judecarea minorilor

- *La judecarea cauzei se citează serviciul de probă, părinții minorului sau, după caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea căreia se află temporar minorul.*

(4) Dacă niciuna dintre persoanele prevăzute la alin. (1) nu a putut fi găsită ori prezența acesteia ar afecta interesul superior al minorului sau desfășurarea procesului penal, citarea se va face către un alt adult corespunzător care este desemnat de minor și acceptat în această calitate de organul judiciar.

(5) În cazul în care minorul nu desemnează un alt adult conform alin. (4) sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, citarea se va face către o altă persoană aleasă de organul judiciar, ținând seama de interesul superior al minorului.

Participarea acestor persoane nu are doar un caracter formal, prin prisma alin (2), acestea având nu doar dreptul, dar și îndatorirea, să dea lămuriri, să formuleze cereri și să prezinte propuneri în privința măsurilor ce ar urma să fie luate.

6.1 Dreptul de a se prezenta în persoană la proces

Judecarea cauzelor cu minori se desfășoară cu citarea obligatorie minorului, deoarece judecarea cauzelor referitoare la o infracțiune săvârșită de minor se face în

prezența acestuia, cu excepția cazurilor când el s-a sustras de la judecată.^[ii]

Art 505¹ instituie obligativitatea informării suspectului sau inculpatului minor în ceea ce privește procesul penal. Astfel, modificarea Codului de procedură penală prin introducerea obligativității acestei informări este de natură a asigura caracterul efectiv al drepturilor protejate în ceea ce îl privește pe minor.

Se prevede aadar dreptul de a fi prezent la judecată^[iii], furnizarea de informații cu privire la principalele etape ale procesului penal^[iv], precum și la măsurile preventive ce li se pot aplica, precum și dreptul ca măsura preventivă privativă de libertate să fie aplicată cu caracter excepțional, potrivit art. 243, perioada pentru care poate fi dispusă și durata maximă a măsurii preventive privative de libertate, condițiile pentru prelungirea și menținerea acesteia, precum și dreptul la verificarea periodică a măsurii, în condițiile legii^[v], dreptul la exercitarea acțiunilor de atac, în condițiile legii.^[vi]

Prevederea cuprinsă în alin 2 a art. 505 ind 1 Cod procedură civilă constituie un plus de garanție în ceea ce privește participarea efectivă la judecată, eliminând astfel o procedură strict formală: toate comunicările către suspectul sau inculpatul minor se fac într-un limbaj simplu și accesibil, adaptat vârstei acestuia.

Aceasta înseamnă astfel adaptarea instanțelor la gradul de înțelegere al minorului. În limitele posibilității solemnității instanțelor de judecată, este necesar ca judecătorul să încerce să obțină mult mai facil mijloacele de probă, astfel încât să dea dovadă de o bună înțelegere a aspectelor care țin de viața minorului.

Instanțele trebuie să țină cont de atitudinea procesuală pe care o manifestă inculpatul minor pe parcursul procesului, cooperarea cu organul judiciar în soluționarea cauzei în mod just și într-un termen rezonabil, toate acestea constituind elemente de natură a crea prezumția că inculpatul a înțeles pericolul și consecințele faptelor sale.^[vii] Tocmai de aceea legiuitorul a instituit prin art. 509. alin 5 Cod procedură penală necesitatea ca minorul să fie obligat doar o singură dată, reascultarea fiind dispusă doar în cazuri temeinic justificate.

În acest context, este importantă cu prevederile din cadrul Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, prin care se stipulează că în cazul tribunalelor și curților de apel funcționează instanțe specializate pentru cauzele cu minori și familiei. De asemenea, în cadrul judecătoriilor se vor organiza secții sau complete specializate în cadrul judecării acestor cauze. Completele și secțiile specializate pentru minori și familie, precum și tribunalele specializate pentru minori și familie judecă atât infracțiunile săvârșite de minori, cât și infracțiunile săvârșite asupra minorilor. Când în aceeași cauză sunt mai mulți inculpați, unii minori și alții majori, și nu este posibilă disjungerea, competența aparține tribunalului specializat pentru minori și familie.^[viii]

Sancțiunea aplicabilă nerespectării participării efective a minorului este nulitatea relativă a actului procedural întocmit cu încălcarea unor astfel de prevederi imperative, întrucât, văzând textul articolului 282 Cod de procedură penală „încălcarea oricărui dispoziții legale în afara celor prevăzute în art. 281 determină nulitatea actului atunci când prin nerespectarea cerinței legale s-a adus o vătămare a drepturilor părților ori ale subiecților procesuali principali care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea actului.”

6.2. Dreptul la intimitate

Art 505 ind 1 Cod procedur? penal? lit c instituie obligativitatea inform?rii minorului **cu privire la** dreptul la protec?ia vie?ii private, în condi?iile legii.

Caracterul definitiv al cauzelor cu inculpa?i minori îl constituie nepublicitatea ?edin?ei de judecat?, fiind o derogare de la regula general? prev?zut? în art. 352 Cod de procedur? penal?, care prevede c? ?edin?a de judecat? este una public?, cu excep?ia situa?iilor prev?zute de lege.

Participarea publicului larg conduce la consecin?e negative în desf??urarea procedurii.

Astfel, în contextul protej?rii dreptului la intimitate, coroborat cu principiul afl?rii adev?rului în cauz?, s-a dispus prin art 509 alin 3 : „când inculpatul este minor cu vârst? mai mic? de 16 ani, instan?a, dac? apreciaz? c? administrarea anumitor probe poate avea o influen?? negativ? asupra sa, poate dispune îndeprtarea lui din ?edin?a de judecat?.” Aceasta întrucât: „reglementarea este necesar? având în vedere c? inculpatul minor ar putea s? fie intimidat de prezen?a participan?ilor la judecat? sau, dimpotriv?, ar putea adopta un comportament sfid?tor, expunându-se în mod inutil prin declara?ii care nu îi servesc interesului procesual. A?adar, prin influen?a negativ? pe care administrarea probatoriului ar putea s? o aib? asupra minorului se în?elege, de fapt, posibilitatea ca acesta s? adopte o conduit? procesual? denaturat?.”[\[ix\]](#)

Din sala de judecat?, în temeiul aceluia?i text normative se pot îndeprta ?i p?rin?ii ?i tutorele, curatorul sau persoana în îngrijirea c?reia se afl? minorul. Ra?iunea este aceea de a asigura un ambient care s?-l fac? pe minor s? simt? cât mai pu?in stresul procesual, un impact cât mai sc?zut asupra psihicului minorului.

În cazul în care infractorul minor este judecat în ?edin?? public?, înc?lcându-se prevederile art. 509 alin. (2) C. pr. pen., sanc?iunea este nulitatea relativ?, ce opereaz? numai atunci când s-a adus o v?t?mare ce nu poate fi înl?turat? decât prin anularea actului ?i nulitatea a fost invocat? de parte pân? la un anumit moment procesual.[\[x\]](#)

6.3 Dreptul de a fi înso?it de un p?rinte/reprezentant legal

Art. 505 reglementeaz? situa?ia persoanelor minore chemate la organul de urm?rire penal?. Alin (1) al acestui text normativ statueaz?: *Când suspectul ori inculpatul este un minor care nu a împlinit 16 ani, la orice ascultare sau confruntare a minorului, organul de urm?rire penal? citeaz? p?rin?ii acestuia ori, dup? caz, pe tutore, curator sau persoana în îngrijirea ori supravegherea c?reia se afl? temporar minorul, precum ?i direc?ia general? de asisten?? social? ?i protec?ie a copilului din localitatea unde se desf??oar? audierea.*

Îns?, în ceea ce privește o atare situa?ie juridic?, Curtea Constitu?ional? a României ca constatat existen?a unei discrimin?ri a suspec?ilor/inculpa?ilor minori care au împlinit vârsta de 16 ani fa?? de suspec?ii/inculpa?ii minori care nu au împlinit înc? această vârst?. Având în vedere natura m?surii procesuale în discu?ie, Curtea a re?inut, prin Decizia nr 102/2018, faptul c? trebuie s? primeze calitatea de minor a persoanei, criteriul de vârst? fiind unul secundar, care nu poate prevala în raport cu obliga?ia de ocrotire ?i protec?ie pe care statul este dator s? o asigure minorilor în temeiul art. 49 din [Constitu?ie](#). Prin urmare, legiuitorul trebuie s? acorde minorilor, indiferent de vârsta pe care ace?tia o au în cursul minorit??ii, acelea?i garan?ii procesuale în privin?a ascult?rii ?i/sau confrunt?rii realizate de organele de urm?rire penal?. De aceea, Curtea a re?inut c? dispozi?iile legale criticate discrimineaz? minorul cu vârsta de peste 16 ani, acesta fiind exclus de la dreptul de a fi asistat, la orice ascultare sau confruntare, de persoanele prev?zute la

art. 505 alin. (1) din Codul de procedur? penal?.

Astfel, prin Decizia antemen?ionat?, nr 102/2018 s-a constatat neconstitu?ional? sintagma "care nu a împlinit 16 ani", din cuprinsul art. 505 alin. (1) din Codul de procedur? penal?, neconstitu?ionalitatea discrimin?rii astfel constatate are drept rezultat accesul minorilor la m?sura de ocrotire ?i protec?ie prev?zut? de art. 505 alin. (1) din Codul de procedur? penal?, indiferent de vârst?.

Un aspect diferit fa?? de reglementarea anterioar? o constituie modificarea privind necesitatea cit?rii *Direc?iei generale de asisten?? social? ?i protec?ie a copilului din localitatea unde se desf??oar? audierea*, fiind astfel substituit serviciul de probatiune, „având în vedere agenda înc?rcat? a serviciilor de probatiune, institu?ie învestit? în principal cu activitatea de evaluare a minorilor afla?i în executarea unei m?suri educative, respectiv cu sprijinirea instan?ei de judecat? în procesul de individualizare a m?surilor educative aplicabile minorilor. De asemenea, la orice ascultare sau audiere a minorului sub 16 ani, citarea acestor persoane este obligatorie, element procedural diferit fa?? de dispozi?iile Codului de procedur? penal? anterior, prin care citarea persoanelor men?ionate în lege era l?sat? la aprecierea organului de urm?rire penal?”[\[xi\]](#)

Este astfel cert? evolu?ia legislativ? în sprijinul respect?rii garan?iilor procedurale ale minorului prin modific?rile aduse prin art 505 Cod procedur? penal?. În etapa procesual? a actelor premerg?toare, conform codului anterior, chemarea ?i participarea p?rin?ilor ori altor reprezentan?i legali ai minorului, atunci când este cazul, ori chiar a unui avocat nu era obligatorie, de?i în interesul superior al copilului ar fi fost ca familia acestuia s? fie implicat? în toate deciziile, ac?iunile ?i m?surile privitoare la el.

Art. 505 ind 1 instituie, la rândul s?u, obligativitatea inform?rii minorului cu privire la:

1. *b) dreptul ca p?rin?ii sau, dup? caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea c?reia se afl? temporar minorul sau un alt adult care este desemnat de minor ?i acceptat în această calitate de organul judiciar s? primeasc? acelea?i informa?ii comunicate minorului;*
2. *d) dreptul de a fi înso?i?i de p?rin?i sau, dup? caz, tutore, curator ori persoana în îngrijirea sau supravegherea c?reia se afl? temporar minorul sau de un alt adult care este desemnat de minor ?i acceptat în această calitate de organul judiciar, în timpul diferitelor etape ale procedurii conform prezentei legi;*

Pentru etapa procesual? a judec?rii, devin incidente prevederile art 508 Cod procedur? penal? care reglementeaz? sfera persoanelor chemate la judecarea minorilor

- *La judecarea cauzei se citeaz? serviciul de probatiune, p?rin?ii minorului sau, dup? caz, tutorele, curatorul ori persoana în îngrijirea sau supravegherea c?reia se afl? temporar minorul.*

(4) Dacă niciuna dintre persoanele prev?zute la alin. (1) nu a putut fi g?sit? ori prezen?a acesteia ar afecta interesul superior al minorului sau desf??urarea procesului penal, citarea se va face c?tre un alt adult corespunz?tor care este desemnat de minor ?i acceptat în această calitate de organul judiciar.

(5) În cazul în care minorul nu desemneaz? un alt adult conform alin. (4) sau adultul desemnat nu este acceptat de organul judiciar, citarea se va face c?tre o alt? persoan? aleas? de organul judiciar, ?inând seama de interesul superior al minorului.

Participarea acestor persoane nu are doar un caracter formal, prin prisma alin (2), acestea având nu doar dreptul, dar și îndatorirea, să dea lămuriri, să formuleze cereri și să prezinte propuneri în privința măsurilor ce ar urma să fie luate.

Lecturi suplimentare

[i] *Manual de drept european privind drepturile copilului*, pag.210
https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_rights_child_ROM.pdf

[ii] Art 309 alin 5 Cod procedură penală

[iii] Art. 505 ind 1 lit h Cod procedură penală

[iv] Art. 505 ind 1 lit a Cod procedură penală

[v] Art. 505 ind 1 lit g Cod procedură penală

[vi] Art. 505 ind 1 lit i Cod procedură penală

[vii] Judecătoria Slobozia, sentință penală nr. 61/2017, disponibilă online
<http://www.rolii.ro/hotarari/58b7d44be49009ec1200009bm>

[viii] Legea 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, art. 40 alin. (1) și (2).

[ix] I.Neagu, M.Damaschin, *Tratat de procedură penală, partea specială, ediția a II-a*, București: Universul Juridic, 2018, p. 541.

[x] Î.C.C.J., s. pen., dec. nr. 2515/28.05.2003, conform www.scj.ro

[xi] I.Neagu, M.Damaschin, op. cit., p. 535.